

УДК 342.8(477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.45.17>

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТА ПОЛІТИЧНА КОНКУРЕНЦІЯ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ 2020 РОКУ В УКРАЇНІ

Віталій Лебедюк

Національний університет «Острозька академія»,
кафедра національної безпеки та політології
вул. Семінарська, 2, 35800, м. Острог, Україна

У статті досліджуються основні чинники, які впливають на частку недійсних бюлетенів на місцевих виборах 2020 року в Україні. Інституційні, соціально-демографічні та політичні чинники тестуються на прикладі виборів до Рівненської обласної ради. Особлива увага приділена впливу партійної конкуренції на рівні округу та конкуренції між кандидатами на рівні виборчої дільниці на частку недійсних бюлетенів. Основним джерелом даних у статті є протоколи Рівненської обласної територіальної виборчої комісії, статистична інформація головного управління статистики у Рівненській області та інформаційно-довідковий портал органів місцевого самоврядування України. Основні гіпотези перевіряються на зібраних даних в розрізі виборчих дільниць у Рівненській області. Застосування множинного регресійного аналізу (метод найменших квадратів) дозволило протестувати вплив незалежних змінних та частку недійсних бюлетенів. Недійсні бюлетені вважаються проблемою для демократичних виборів, оскільки вони можуть поставити під загрозу результат виборів, особливо коли інтенсивність політичної конкуренції зростає. Виявлено суттєву та стійку обернену кореляцію між зростанням різниці у підтримці двох перших політичних партій та часткою недійсних бюлетенів. Разом з тим, збільшення явки виборців призводить до зменшення частки недійсних бюлетенів, що вказує на відсутність зумисної мотивації псувати бюлетені. Партійна конкуренція має суттєвий та стабільний обернений взаємозв'язок з часткою недійсних бюлетенів, тоді як конкуренція між кандидатами не має достатньо стабільного зв'язку. Якщо кандидат має певний політичний ресурс (висунутий парламентською партією чи партією, яка належить до більшості на регіональному рівні) та електоральний досвід, то зі зростанням його підтримки зменшується частка недійсних бюлетенів. Тестуючи різні теорії електоральної поведінки ми дійшли висновків, що частка недійсних бюлетенів не зумовлена помилками виборців чи протестною поведінкою. Найбільш ймовірне пояснення полягає в тому, що зі зростанням інтенсивності конкуренції члени виборчих комісій та представники партій докладують більше зусиль для виявлення недійсних бюлетенів.

Ключові слова: політичні партії, місцеві вибори, виборча реформа, політична конкуренція, недійсні бюлетені, електоральна поведінка.

Вступ. Впровадження пропорційної виборчої системи із гнучкими списками (*flexible-list PR systems*) на місцевих виборах 2020 року в Україні викликало значні побоювання в експертному середовищі щодо розуміння виборцями електорального алгоритму дій [1]. Новий виборчий дизайн бюлетеня змінював звичну логіку електоральної поведінки. По-перше, щоб скористатися виборчим правом потрібно спочатку поставити позначку за відповідну партію у лівій частині бюлетеня, а вже потім, за бажанням, вписати номер відповідного кандидата з територіального виборчого округу обраної політичної партії у правій частині бюлетеню [4]. Важливо зазначити, що заповнення виборцем тільки правої частини бюлетеня (преференційне голосування), або допущення інших помилок під час

заповнення бюлетеня (більше ніж дві позначки, без позначок та інші) автоматично переводить бюлетень у категорію недійсних. По-друге, на виборчій дільниці кожен виборець отримав чотири бюлетеня: один для виборів голови територіальної громади та три бюлетеня для виборів до ради територіальної громади, районної ради та обласної ради. Більше того, в кожному територіальному виборчому окрузі політична партія могла розмістити від 5 до 12 кандидатів у депутати. Таким чином, виборцю потрібно докласти значних зусиль для здійснення волевиявлення.

Разом з тим система обчислення мандатів також ускладнилась. Спочатку кількість голосів виборців поданих за певний список політичної партії з територіального виборчого округу ділиться на виборчу квоту (одержуємо кількість мандатів отриманих політичною партією в певному територіальному виборчому окрузі). Потім залишки отримані від ділення розподіляються між єдиними списками політичних партій. На цю частину виборчого алгоритму виборці не мали суттєвого впливу, оскільки єдині списки були визначені з'їздами політичних партій (за умови подолання кандидатом бар'єру, у розмірі 25% від виборчої квоти, можна змінити своє розташування рейтинговому порядку). Тому, членам виборчих комісій також потрібно докладати додаткових зусиль через зміни виборчої системи. Таким чином, ми фокусуємо дослідження на проблемі коректного заповнення виборчого бюлетеня за нових виборчих умов та які потенційні чинники можуть на це впливати.

Процес підрахунку голосів є ключовим у процесі функціонування будь-якої виборчої системи. Якщо конкуренція на виборах стає напруженою, то навіть невелика кількість голосів може мати вирішальне значення. Відтак частка недійсних бюлетенів буде суттєво впливати на остаточний результат виборів. Очевидно, в такому випадку увага повинна бути прикута до природи недійсних бюлетенів. Виборчі бюлетені можуть бути визнані недійсними з низки причин: виборець віддав більше одного голосу, якщо дозволяється один варіант; виборець вчиняє дії, які порушують таємницю голосування чи вдається до інших неправомірних дій. Разом з тим, члени виборчих комісій повинні визнати недійсним будь-який виборчий бюлетень за умови, якщо виборець не визначив однозначно та анонімно своє волевиявлення. Таким чином, і виборець, і член виборчої комісії несуть рівну відповідальність за належне функціонування виборчої системи.

Мета та завдання. Метою дослідження є з'ясувати основні чинники, які впливають на частку недійсних бюлетенів на місцевих виборах 2020 року в Україні. Досягнення мети передбачає розв'язання наступних дослідницьких завдань: 1) проаналізувати частку недійсних бюлетенів у розрізі виборчих дільниць; 2) зібрати та структурувати відповідну статистичну інформацію про соціально-демографічні характеристики виборчих округів та політичну конкуренцію на рівні виборчих округів та виборчих дільниць; 3) протестувати низку чинників, які потенційно можуть впливати на частку недійсних бюлетенів.

Щоб протестувати відповідні гіпотези ми проаналізуємо електоральну поведінку виборців на місцевих виборах 2020 року до Рівненської обласної ради. Такий методологічний підхід пов'язаний із низкою причин. Центральна виборча комісія не публікує результатів місцевих виборів у розрізі виборчих дільниць, а подає лише агреговані результати, що обмежує можливості застосування регресійного аналізу. Публічно доступні протоколи Рівненської обласної територіальної виборчої комісії дозволяють реалізувати дослідницькі завдання на рівні виборчих дільниць [2]. Чим більш деагрегованими є дані, тим більш детально можна проаналізувати дослідницьку проблему та виявити певні взаємозв'язки.

Методи дослідження. Залежною змінною є частка недійсних бюлетенів на рівні виборчих дільниць у Рівненській області. Незалежні змінні були умовно розділені на низку груп: інституційні чинники (партійна конкуренція на рівні округу, конкуренція між

кандидатами на рівні виборчої дільниці, явка виборців, кількість кандидатів (величина округу) та тип виборчої дільниці), соціально-демографічні чинники (щільність населення у територіальних громадах, кількість населених пунктів у територіальних громадах, частка молоді та частка мешканців віком 65+), політичні чинники (парламентська партія, партія належить до більшості на регіональному рівні та участь кандидата у попередніх виборах). Основним джерелом даних для низки незалежних змінних є інформаційно-довідковий портал органів місцевого самоврядування України [4] та відповідь на запит про доступ до публічної інформації головного управління статистики у Рівненській області.

Перед застосуванням множинного регресійного аналізу (метод найменших квадратів) ми перевірили наші дані на відповідність нормальному закону розподілу, відсутність автокореляції та однорідність дисперсії. Зібрані та відповідним чином структуровані дані у нашому дослідженні відповідають зазначеним припущенням.

Перша гіпотеза пов'язана з рівнем політичної конкуренції між політичними партіями та кандидатами (висунутими партіями у відповідних територіальних виборчих округах), що потенційно впливає на частку недійсних бюлетенів [5].

Гіпотеза 1: Чим більшою є різниця у підтримці двох перших політичних партій чи кандидатів від цих партій, тим меншою є частка недійсних бюлетенів.

Друга гіпотеза пов'язана із негативними очікуваннями експертів щодо явки виборців та складності нововведеної виборчої системи, що в свою чергу може призвести до зростання частки недійсних бюлетенів [7].

Гіпотеза 2: Чим більша явка виборців, тим менша частка недійсних бюлетенів.

Ми протестуємо основні гіпотези на основі даних про результати місцевих виборів 2020 року до Рівненської обласної ради. Одиницею аналізу є виборчі дільниці у Рівненській області на місцевих виборах 2020 року. Виборчі дільниці, які не мали повної інформації в розрізі виокремлених змінних, були вилучені з аналізу.

Результати. За даними міжнародного інституту демократії та допомоги виборам (IDEA) частка недійсних бюлетенів на парламентських виборах у світі становить 3,92%, але вона суттєво варіюється від країни до країни [12]. Наприклад, в середньому частка недійсних бюлетенів у країнах Західної Європи становить 2,86%, тоді як серед країн

Таблиця 1

**Електоральна поведінка виборців на місцевих виборах 2020 року
до Рівненської обласної ради**

Округ	Район	Кількість кандидатів	Явка (%)	Частка недійсних бюлетенів (%)
1	Вараський район	78	41,08	8,61
2	Дубенський район	80	45,13	8,47
3	Сарненський район	84	42,06	9,58
4	Рівненський район	76	34,74	7,55
5	Рівненський район	78	35,72	7,31
6	Рівненський район	77	37,17	9,40
7	Рівненський район	80	39,31	8,98
8	Рівненський район	78	40,04	8,61
Загалом		631	39,87	8,67

Джерело: власні розрахунки на основі протоколів Рівненської обласної територіальної виборчої комісії.

Східної Європи – 2,15%. У демократичних країнах постійно йдуть дебати щодо вдосконалення системи підрахунку голосів. Наприклад у США відповідно до закону «Допоможи Америці проголосувати» (2002 року) впроваджувався процес переходу на електронні засоби підрахунку голосів. Тоді як у Нідерландах, після виникнення технічних проблем із засобами електронного підрахунку голосів у 2006 році, вирішили повернутися до паперових бюлетенів [14].

Електоральна поведінка виборців на місцевих виборах у Рівненській області вказує на дві відмінні тенденції. В середньому частка недійсних бюлетенів склала 8,4% (на рівні країни 7,2%) з суттєвою варіацією показника (середнє квадратичне відхилення становить 3,4%). Явка виборців на виборчі дільниці в середньому становила 39,8% з варіацією показника на рівні 11,7% (на рівні країни рівень абсентеїзму склав 36,9%) [6]. Для порівняння, на місцевих виборах 2014 року у Польщі частка недійсних бюлетенів склала 17,5%, а явка виборців була на рівні 47,3% [11]. Загалом частка недійсних бюлетенів на місцевих виборах 2020 року у Рівненській області збільшилася в середньому вдвічі у порівнянні з попередніми місцевими виборами 2015 року.

Політичні партії виставили різну кількість кандидатів у територіальних виборчих округах. В середньому кожна політична партія висунула 7 кандидатів, але їх кількість суттєво варіюється від округу до округу. Наприклад політична партія «Сила і Честь» змогла виставити 63 кандидати у депутати, тоді як «Аграрна партія України» змогла висунути тільки 41 кандидата у депутати. Кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами в депутати, також має суттєву варіацію. Наприклад у 7 виборчому окрузі було здобуто тільки один мандат, який отримав кандидат від політичної партії «Європейська солідарність», тоді як у 3 виборчому окрузі було здобуто 7 мандатів, які отримали кандидати від «Сила і Честь» (два мандати), «Слуга Народу» (два мандати), «Європейська солідарність», «За майбутнє» та «Батьківщина» (по одному мандату).

Загалом для перевірки наших гіпотез було оцінено дванадцять регресійних моделей. У таблиці 2 та 3 представлені результати регресійного аналізу, де основною незалежною змінною є партійна конкуренція на рівні округу та конкуренція між кандидатами на рівні виборчої дільниці відповідно. В основу побудови регресійних моделей було закладено логіку тестування впливу інституційних (модель 1, 2 та 3), соціально-демографічних (модель 4 та 5) та політичних чинників (модель 6) на частку недійсних бюлетенів.

Наші результати надають переконливі докази на користь основних гіпотез про зменшення частки недійсних бюлетенів при зростанні різниці у підтримці двох перших політичних партій та збільшені явки виборців. Коефіцієнт, що вказує на рівень партійної конкуренції, є оберненим і статистично значущим в усіх моделях (таблиця 2). Зростання коефіцієнта свідчить на користь зменшення частки недійсних бюлетенів, навіть після контролю за іншими типами тестованих чинників (інституційними, соціально-демографічними та політичними).

Щоб пояснити емпіричний взаємозв'язок, який ми встановили, розглянемо різні теорії електоральної поведінки. Модель раціонального виборця передбачає, що вибір між голосуванням і утриманням від участі у виборах в основному залежить від очікуваних вигод і витрат [10]. Якщо заповнення бюлетеня вимагає зосередженості, а коректне заповнення більшої уваги, то ймовірність допустити помилку і, відповідно подати недійсний бюлетень, зменшується зі збільшенням уваги виборця. Більше того, якщо виборець віддає перевагу одному кандидату над іншим, то він може відчутти вигоду від того, що його голос допоміг збільшити шанси на перемогу кандидата [9]. Разом з тим, чим вищою є очікувана частка перемоги одного з кандидатів в окрузі чи виборчій дільниці, тим меншою

Таблиця 2

Недійсні бюлетені та партійна конкуренція на рівні округу

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
Constant	9.472*** (0.251)	4.077 (4.096)	4.869 (4.095)	6.286 (4.142)	6.314 (4.245)	10.279*** (0.915)
Партійна конкуренція на рівні округу	-0.175*** (0.039)	-0.142*** (0.043)	-0.144*** (0.043)	-0.131** (0.048)	-0.125* (0.052)	-0.150** (0.046)
Явка виборців		-0.035*** (0.010)	-0.021+ (0.011)	-0.026* (0.011)	-0.026* (0.011)	-0.024* (0.011)
Кількість кандидатів (величина округу)		0.085+ (0.051)	0.075 (0.051)	0.065 (0.051)	0.051 (0.053)	
Тип виборчої ділянки: велика			-0.645* (0.308)	-0.439 (0.328)	-0.461 (0.330)	-0.455 (0.328)
Тип виборчої ділянки: мала			-1.168*** (0.266)	-1.170*** (0.268)	-1.146*** (0.270)	-1.177*** (0.267)
Щільність населення				-0.0003* (0.0001)	-0.0003* (0.0001)	-0.0003** (0.0001)
Кількість населених пунктів у громаді				-0.017+ (0.009)	-0.020+ (0.011)	-0.022* (0.010)
Частка мешканців 65+					-0.031 (0.058)	
Частка молоді					0.062+ (0.037)	0.056+ (0.032)
N	913	913	913	913	913	913
R2	0.022	0.036	0.057	0.064	0.067	0.065
R2 Adj.	0.021	0.033	0.051	0.057	0.058	0.058

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Джерело: власні розрахунки автора. У дужках стандартні похибки.

є очікувана вигода виборця від участі у голосуванні. Отож, чим менша конкуренція між кандидатами чи політичними партіями, тим менше уваги виборець приділяє голосуванню, а відтак зростає ймовірність подачі недійсного бюлетеня. Теорія протестної поведінки виборців передбачає, що виборці можуть мати негативні почуття щодо вибору або його відсутності, з яким вони стикаються [13]. Якщо очікувана підтримка одного кандидата над іншим є достатньо великою, то частина виборців, які підтримують кандидата, що програє, можуть відчувати, що їхній електоральний вибір несправедливо обмежений, а це в свою чергу

Таблиця 3

Недійсні бюлетені та конкуренція між кандидатами на рівні виборчої дільниці

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
Constant	8.652*** (0.130)	-2.052 (3.662)	-0.913 (3.722)	2.767 (3.938)	4.507 (4.173)	10.776*** (0.926)
Конкуренція між кандидатами на рівні виборчої дільниці	-0.019** (0.006)	-0.013* (0.006)	-0.010 (0.006)	-0.011+ (0.006)	-0.011+ (0.006)	-0.012+ (0.006)
Явка виборців		-0.032** (0.010)	-0.023* (0.011)	-0.026* (0.011)	-0.026* (0.011)	-0.030** (0.011)
Кількість кандидатів (величина округу)		0.152** (0.047)	0.140** (0.047)	0.100* (0.050)	0.070 (0.052)	
Тип виборчої дільниці: велика			-0.775* (0.307)	-0.408 (0.329)	-0.463 (0.330)	-0.488 (0.326)
Тип виборчої дільниці: мала			-1.087*** (0.270)	-1.131*** (0.271)	-1.073*** (0.272)	-1.127*** (0.268)
Щільність населення				-0.0004*** (0.0001)	-0.0004*** (0.0001)	-0.0003* (0.0001)
Кількість населених пунктів у громаді				-0.012 (0.009)	-0.011 (0.010)	-0.023* (0.010)
Частка мешканців 65+					-0.088+ (0.053)	
Частка молоді					0.077* (0.037)	0.058+ (0.032)
Парламентська партія						-0.470* (0.238)
Партія належить до більшості на регіональному рівні						-0.837** (0.254)
Участь кандидата у попередніх виборах						-0.631** (0.241)
N	913	913	913	913	913	913
R2	0.010	0.029	0.048	0.059	0.064	0.082
R2 Adj.	0.008	0.026	0.042	0.052	0.055	0.072

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Джерело: власні розрахунки автора. У дужках стандартні похибки.

спонукатиме їх до добровільної подачі недійсних бюлетенів. За цією логікою, можна припустити, що чим інтенсивніша конкуренція, тим вищою є альтернативна вартість подання недійсного бюлетеня, щоб висловити своє невдоволення. Ми не можемо безпосередньо протестувати ці теорії, оскільки вони вимагають аналізу показників індивідуальної поведінки, що в нашому випадку не є можливим. Натомість ми можемо скористатися непрямим тестуванням теорій, що дозволить нам виключити одні теорії на користь інших.

Перша та друга теорія не можуть бути основою для пояснення отриманих результатів регресійного аналізу. Перша теорія справджувалась за умови, коли б зі зменшенням політичної конкуренції (зростання різниці у підтримці перших двох суб'єктів виборчого процесу) зростала б частка недійсних бюлетенів. За другою теорією також спостерігалася б позитивна кореляція між зменшенням політичної конкуренції та часткою недійсних бюлетенів. Наші результати суперечать тому на що вказують розглянуті теорії електоральної поведінки.

Гані Алдашев та Джованні Мastroбуоні вважають, що пояснення негативної кореляції може бути пов'язане з поведінкою членів виборчих комісій, а не з поведінкою виборців [8]. Припустимо, що кожен працівник діє раціонально, але може припускатися помилка. Помилка першого типу полягає у визнанні недійсним дійсного бюлетеня. Помилка другого типу полягає у зарахуванні дійсним бюлетеня, який насправді є недійсним. Очевидно, що помилка першого типу є малоймовірною, тоді як помилка другого типу може поставити під загрозу справжність результатів виборів, особливо якщо їх буде достатньо багато порівняно з різницею в кількості голосів між двома найбільшими конкурентами [8]. Таким чином, зі зменшенням інтенсивності конкуренції, зменшується вигода від зусиль, які докладає член виборчої комісії. Це, в свою чергу, впливає на меншу кількість помилок другого типу. Тому, таке альтернативне пояснення може пояснити негативну кореляцію між зменшенням політичної конкуренції та часткою недійсних бюлетенів.

Результати регресійного аналізу представлені у таблиці 3 вказують на те, що зі зростанням різниці між кандидатами (зменшенням політичної конкуренції) на рівні виборчої дільниці зменшується частка недійсних бюлетенів. Однак цей зв'язок стає все менш статистично значущим після включення низки політичних характеристик кандидатів. Якщо кандидат, який отримав найбільшу частку голосів, був представником від парламентської партії та/або був висунутим від політичної партії, яка належить до більшості на регіональному рівні і мав електоральний досвід, то частка недійсних бюлетенів суттєво зменшується на рівні виборчої дільниці.

Висновки. Проаналізувавши частку недійсних бюлетенів на місцевих виборах 2020 року в Україні та протестувавши низку чинників, що можуть обумовлювати їх варіацію у розрізі виборчих дільниць, ми дійшли наступних висновків. Партійна конкуренція має суттєвий та стабільний обернений взаємозв'язок з часткою недійсних бюлетенів. Ми підтвердили першу гіпотезу, що зі зростанням різниці у підтримці двох перших політичних партій (менша конкуренція) зменшується частка недійсних бюлетенів. Також підтвердилась друга гіпотеза, що зі збільшенням явки виборців зменшується частка недійсних бюлетенів, що дає підстави стверджувати про відсутність зумисної мотивації псувати бюлетені. Аналізуючи різні теорії, які пояснюють електоральну поведінку, ми дійшли висновків, що частка недійсних бюлетенів не зумовлена помилками виборців чи протестною поведінкою. Найбільш ймовірне пояснення полягає в тому, що члени виборчих комісій та представники партій докладають більше зусиль для виявлення недійсних бюлетенів, коли конкуренція

стає більш інтенсивною. Тобто, чим меншою стає різниця у підтримці двох перших політичних партій, тим вищі показники виявлення недійсних бюлетенів. Конкуренція між кандидатами також має суттєвий обернений взаємозв'язок з часткою недійсних бюлетенів, але він не є стабільним. Якщо кандидат, який набирає найбільшу частку голосів, має певний політичний ресурс (висунутий парламентською партією чи партією, яка належить до більшості на регіональному рівні) та електоральний досвід, то це обернено впливає на частку недійсних бюлетенів.

Отримані результати мають практичне значення, оскільки дозволяють зрозуміти механізм виявлення недійсних бюлетенів. Тобто, використання паперових бюлетенів є більш доцільним на тих виборах, якщо у більшості округів простежується більш інтенсивна електоральна конкуренція.

Список використаної літератури

1. Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#> (дата звернення: 05.12.2022).
2. Документи Рівненської обласної територіальної виборчої комісії. URL: <https://ror.gov.ua/dokumenty-teritorialnoyi-viborchoyi-komisiyi> (дата звернення: 12.11.2022).
3. Інформаційно-довідковий портал ОМС України. URL: <https://gromada.info/> (дата звернення: 15.11.2022).
4. Лебедюк В. Ефекти виборчої реформи на місцевих виборах 2020 року в Україні: регіональний контекст. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. № 42. С. 260–267.
5. Лебедюк В. Недійсні бюлетені і преференційне голосування на місцевих виборах 2020 року в Україні. *Politicus*. 2022. № 3. С. 25–33.
6. Офіційний вебсайт Центральної виборчої комісії України. URL: https://cvk.gov.ua/vibory_category/mistsevi-vibori.html (дата звернення: 12.12.2021).
7. Фісун О., Авксентьев А. Дворівнева пропорційна виборча система в Україні: крос-регіональний аналіз першої апробації. Політичні дослідження / *Political Studies: Український науковий журнал*. 2021. Вип. 2. С. 62–79.
8. Aldashev G., Mastrobuoni G. Invalid Ballots and Electoral Competition. *Political Science Research and Methods*. 2019. vol. 7. no. 2, pp. 289–310.
9. Brennan G., Lomasky L. *Democracy and Decision: The Pure Theory of Electoral Preference*. 1993. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
10. Colomer Josep M. Benefits and costs of voting. *Electoral Studies*. 1991. vol. 10. no. 4, pp. 313–325.
11. Gorecki M., Pierzgalski M., Stępien P. Ballot Paper Design and Vote Spoiling at Polish Local Elections of 2014: Establishing a Causal Link. *East European Politics and Society and Culture*. 2019. vol. 34. no. 3. pp. 611–636.
12. Invalid Votes International IDEA. URL: <https://www.idea.int/data-tools/question-view/443> (дата звернення: 10.12.2022).
13. Kselman D., Emerson N. Protest Voting in Plurality Elections: A Theory of Voter Signaling. *Public Choice*. 2011. vol. 148. no. 3/4. pp. 395–418.
14. Oostveen Anne-Marie. Outsourcing Democracy: Losing Control of e-Voting in the Netherlands. *Policy & Internet*. 2010. vol. 2. pp. 201–220.

ELECTORAL BEHAVIOR AND POLITICAL COMPETITION IN THE 2020 LOCAL ELECTIONS IN UKRAINE

Vitalii Lebediuk

*National University of Ostroh Academy,
Department of National Security and Political Science
Seminarska str., 2, 35800, Ostroh, Ukraine*

The article examines the main factors that affect the share of invalid ballots in the 2020 local elections in Ukraine. The institutional, socio-demographic and political factors are tested on the example of the elections to the Rivne oblast council. The particular focus is on the impact of party competition at the district level and competition between candidates at the polling station level on the share of invalid ballots. The main sources of data in the article are the protocols of the Rivne regional territorial election commission, statistical information of the Main department of statistics at Rivne region and the information portal of local self-government bodies of Ukraine. The core hypotheses are tested on the collected data in the context of polling stations in Rivne region. The use of multiple regression analysis (least squares method) allowed to test the impact of independent variables and the share of invalid ballots. Invalid ballots are considered a problem for democratic elections as they can jeopardize the outcome of elections, especially when the intensity of political competition increases. A significant and persistent inverse correlation was found between the growing gap in support for the top two political parties and the share of invalid ballots. At the same time, an increase in voter turnout leads to a decrease in the share of invalid ballots, indicating that there is no deliberate motivation to spoil ballots. Party competition has a significant and stable inverse relationship with the share of invalid ballots, while competition between candidates does not have a sufficiently stable relationship. If a candidate has a certain political resource (nominated by a parliamentary party or a party that belongs to the majority at the regional level) and electoral experience, the share of invalid ballots decreases with the growth of his support. Testing different theories of electoral behavior, we conclude that the share of invalid ballots is not due to voter mistakes or protest behavior. The most likely explanation is that as the intensity of competition increases, election officials and party representatives put more effort into identifying invalid ballots.

Key words: political parties, local elections, electoral reform, political competition, invalid ballots, voter behavior.